

Az általam kiáztatott ívek, illetőleg levelek a következők: A₂, B₁, B₄, C, C₂, D₃, D₄, D₅, E, E₂, f₃, f₄, f₆, G, G₂, H₃, H₄, H₅.

Egyetlen csonka példány az eperjesi ág. ev. Collegium könyvtárában.

N a g y s z o m b a t, 1698.

212. sz. A z E v a n g e l i o m o k e s E p i s t o l a k, Mellyeket Esztendő által olvastat az Anyaszent egyház Romai rend szerént Vasárnapokon, Innepeken és Bőjtben, minden nap, a Karácsoni s Husvétii énekekkel edzyütt. Kiket, Istennek nagyobb dicsiretíre, és a' lelkek üdvösségére újobban kinyomtatott, 's e' Világ eleibe terjesztett, A' Meltosagos Magyar Orszagi Fejedelem, Kardinal Kollonicz Leopold, Esztergomi Ersek, etc. Nagy Szombatban Nyomtat. az Acad. bötükkal Hörmann János által. 1698. Esztendőben. 8-r. 26 szatlan + 356 szott lap.

Ezen munkából Szabó Károly több kiadást ismert, de a jelen kiadást nem említi. Egyetlen ekkorig ismert példány az eperjesi ág. ev. Collegium könyvtárában. Említi Csontos János a m. tört. társulat 1881-ki eperjesi kirándulása alkalmával adott könyvtári jelentésében.

Közli: *Flórián Jakab*
collegiumi tanár és könyvtárnok.

A SÁROSPATAKI REF. COLLEGIUM KÖNYVTÁRÁNAK KÉZIRATAI.

Közli: **Csontos János.**

A sárospataki református collegium könyvtára a hazai tudósoknál régi jó hirben van. Könyveinek száma és belértéke vidéki könyvtáraink közt elsőrendű helyet biztosítanak számára, nagybecsű ritkaságai pedig a fővárosi gyűjtemények mellett is számot tesznek. Sajnálunk csak azt lehet, hogy e nevezetes gyűjtemény ekkorig még tüzetesen ismertetve nincsen. Szabó Károly kitűnő munkájából ismerjük a könyvtár régi magyar nyomtatványait, de a gyűjtemény egyéb nevezetességeiről vajmi keveset tudunk. Azt hisszük tehát, hogy a hazai tudománynak teszünk szolgálatot, midőn ezuttal a könyvtár kéziratait, Kovachichnak egy kéziratban maradt kiadatlan munkája alapján megismertetjük. Kovachich t. i. 1810—1812-ben tudományos körutat tett az

országban s ez idő alatt átkutatta a nevezetesebb hazai könyv- és levéltárakat.

Kutatásaiban leginkább kéziratokra és oklevelekre volt tekintettel, melyekről rendes regestákat vezetett, s ezeket egy »Repertorium Manuscriptorum et Monumentorum Diplomaticorum In Expeditione Diplomatico-litteraria conscriptum A. 1810, 1811, 1812.« című munkában foglalta össze. A munka jelenleg a múzeumi könyvtár tulajdona s kéziratban egy ívrétű kötetet tesz ki.

E munka összesen 60 hazai könyvtárról és levéltárról sorol fel regestákat. Ezek közt van a sárospataki ref. collegium kéziratainak jegyzéke is, melyet Kovachich számára Kazinczy Ferencz 1812-ben készíttetett, s melyet ezuttal bemutatni kívánunk.

A jegyzék összesen 105 munkát sorol fel, melyeknek hiányos leírása nem felel meg ugyan a tudomány mai igényeinek, de elég bő arra, hogy tájékoztasson a könyvtár kéziratainak gazdagságáról. Ezek leginkább a hazai történethez és irodalomtörténethez nyújtanak adalékokat s 1404–1802-iki időszakból származnak. Több közülök ki van adva, de nagy részök sem kiadva sem felhasználva nincsen.

A középkori kéziratokból kiemeljük: Zsolnai András latin bibliáját 1420-ból, Leonardus Aretinus latin munkáját Attiláról a XV. századból és egy latin egykoru Judiciumot a pozsonyi 1468-iki üstökösről Mátyás uralkodása idejében. A magyarok közül két XVI—XVII. századi énekes könyv bir kiváló becsesel.

Ezek után közöljük a jegyzéket, a mint ez Kovachich fönt említett munkájában a 189—191. lapokon foglaltatik, a mint következik:

»REPERTORIUM MANUSCRIPTORUM ET MONUMENTORUM DIPLOMATICORUM IN BIBLIOTHECA COLLEGII SÁROS-PATAKINENSIS. MANUSCRIPTA BIBLIOTHECAE COLLEGII SÁROS PATAKINENSIS A. 1812.

1687. Acta quaedam diaetae anni 1687, in fol.

1646. Acta Synodi Nationalis Szatthmár Némethiensis Anni 1646, conscripta a Steph. Benj. Szilágyi, in fol.

1721. Acta Commissionis Religionariae Pesthinensis 1721, in fol.

- Arabicus Liber Belgradi An 1789. repertus, in fol.
1721. Brunszvikianum opus Juridicum, in fol.
1631. Hagoni Demeter magát jobbágyságra kötelező levele Fü-
leken 1631, in fol.
1763. Historia Collegii Reformatorum Sáros-Patakinensis concinnata
Opera Georgii Kiraly de Szathmár, ejusdem Collegii et
Superintendentiae Cis-Tibiscanae Supremi Curatoris An.
1763. fol.
1777. Instantiae et Gravamina Evangelicorum Aug. et Helv. Conf.
in Hungaria annis 1777, 1781, 1781. fol.
1772. Jerusalem (J. Fr. Wilh.) Abbatis Animadversiones de unione
Christianarum religionum 1772. fol.
1701. Kolinovics Gabr. Rerum Hungaricarum Libri XIII. ab A.
1701—1720. fol.
1621. Leges Scholae Sáros-Patakinensis ¹⁾ 1621.)
1686. Alumni ejusdem ab A. 1686—1750.) in eodem vo-
1686. Historia brevis ejusdem.) lumine. fol.
1686. Catalogus Professorum et Seniorum.)
1663. Leopoldi I. Patentes ad J. Cottum Honthensem de A.
1663. fol.
1543. Manuscripta ad Historiam Status Collegii Sáros-Patakinensis
pertinentia ab anno 1543—1775. fol.
1543. Similis Argumenti Manuscripta ab A. 1664—1732. fol.
1629. Matriculae Tractus Helv. Conf. Zempliniensis Extractus ab
A. 1629—1708. fol.
1730. Neogradiensis Cottus historia, scripta circa A. 1730. Opus
non completum et quod ab illa Cottus hujus descriptione,
que apud Mathiam Belium in Notitia Hungariae novae
exstat parum differt. fol.
- Normales scholas concernentia, fol.
1423. Novum Testamentum scriptum manu Andreae Zolnai A.
1423—25. NB. Loco primo occurrit Epistola ad Romanos,
ultima Evangelium L. Joannis fol.
1716. Passionalis könyv kottákkal, írta Ülley János a kiskún-
laczházi Ecclesia számára, 1716. fol.
1671. Gróf Rhédey Ferencz Testamentoma 1671. fol.

¹⁾ A sárospataki iskola régi anyakönyvei a marosvásárhelyi reform.
főgymnásium könyvtárában vannak. Szerk.

1691. *Resolutiones Regiae et Intimata Consilii Locumentenentialis in Negotio Religionis ab A. 1691—1774.* fol.
1719. — *Ab A. 1719—1781.* fol.
1719. — *Sub regimine Josephi II.* fol.
1778. *Supplementum Budense de Scholis 1778.* fol.
1770. *Szilágyi Martini Collectanea mathematica scripta An. 1770.* fol.
— *Achenwallianae Praelectiones Statisticae scriptae Göttingae 1772. Vol. 2.* fol.
1404. *Theologia Scholastica Scripta Viennae 1404.* fol.
1661. *Cserei Mihály Erdély Ország Historiája 1661—1709.* fol.
1728. *Csemegi Ferencz Historia Veteris et Novi Testamenti scripta Claudiopoli 1728.* fol. Vol. 2.
1681. *Tököly Imre Levele az ország Gyűlésére. 1681.* fol.
Énekes könyv Jeremias Siralma. Passio. Irattatott. 1602. fol.
Más Énekes Könyv. Passio. Irattatott a XVI. század végén s a XVII. század elején. fol
1629. *Bethlen Gábor Testamentoma Váradon 1629. November elsőjén.* fol.
1745. *Epitome Historiae Hungariae pag. 36. Transylvaniae vero pag. 13. Sermone Germanico post 1745. concinnata.* fol.
Franz Ludwig von Wurm Anzeigung Seiner Unglücksfälle. fol.
1635. *Consilia Bertholdi Radinilii de lue Ungarica, Peste, dissenteria ac scripta 1635.* fol.
Constitutiones Collegii Germanici et Hungarici et Examen Alumnorum. fol.
1743. *König Hung. Kriegs- und Verpflegungs-Unkosten Rechnung bei der Churbayerischen Hauptstadt Straubingen v. 19. Jul. 1743 bis 10. Oct. 1744. und abermals von 2. April bis 30. Maj. 1745.* fol.
Gessner Salamonnak minden Irásai. Interpretatio et manus Franc. Kazinczy. fol.
1743. *Arabicus Liber precum, in 4.*
1618. *Articuli de puniendis publice Malefactoribus lati in Congregatione Cottus Bihariensis 1618.* 4.
1670. *Babocsay Isaak Fata Tarczaliensia, azaz: Tarczal Várossának főbb változásai, s egész Magyar Országának 1670—1700.* fol.

1738. Bagoles Sam. Animadversiones in Epitomen Historiae Horatii Tursellini scriptae Franequerae 1738. 4. vol. 2.
1577. Caesaris Cassovii Georgii, Oratio de vita et obitu Basilii Fabricii Szikszoviani Wittebergae 1577. 4.
1614. Disputationes Theologicae Miscellaneae scriptae Romae 1614. 4.
Enyedÿ Georgii Conciones. 4.
1564. Epistolae Professorum Academiae Heidelbergensis ad Ministros Ecclesiae Claudiopolitanae 1564. 4.
1739. Exercitium J. Regiminis Vetésiani A. 1739. Fuit Georgii Nagy Mihályi Capitanei. 4.
1736. Ethica Scripta Sáros-Patakini. 1736. 4.
1729. Gype Risseriacae a Samuele Kapossÿ excercicatae, descriptae 1729. 4.
1752. György Proféta Profetziaia, vagy is hetedik trombita. Irta Miskolczon Négyesi Szepessy Ferencz 1752. 4.
1725. Historia Regni Hungariae, notitiaque ejusdem politica, incerto autore scripta arca A. 1725. 4.
Igazságra Vezető kalauzsnak kalandja. Sine nota anni.
1788. Liber Instructionum Studium Lingvae Germanicae concernentium concinnatus per Professorem Martinum Szilágyi 1788. 4. Vol. VI.
1805. Mindenféle Gyüitemény öszveszedetett. 1805. 4.
1753. Mocsárÿ László, Édenkertjének Kolcsa. 1753. 4.
1736. Muschenbroekii Mathesis Scripta per Joan. Sz. Péteri 1736. 4.
1744. Oratio Inauguralis Stephani Bányai Professoris Historiarum 1744. 4.
1744. Oratio Michaelis Paksi Szatmárÿ. 1744. 4.
1750. — Pauli Paksi Szathmárÿ. 1759. 4.
1767. -- Joannis Szentesi 1767. 4.
1773. — Martini Szilágyi 1773. 4.
1783. — Joannis Szombathÿ 1783. 4.
1784. — Paraenetica Martini Szilágyi 1784. 4.
1791. — Jubilaea Panegyrica Leopoldo II. recens coronato dicta Sáros-Patakini 1791. 4.
Passió Kótákkal. Sine nomine Autoris, et anni nota 4.

1567. Perényi Gabrielis Vita et obitus Oratio habita Basilio Fabricio Szikszoviano 1567. edita Wittebergae 1568. 4.
1736. A' Sáros Pataki Iskolanak Könyörgései. 1736. 4.
1742. Poocs Andreae Carmen Nuptiale Latino Hungaricum spon-
sis Paulo Barczay et Catharine Fay sacrum 1742. 4.
1726. Rádi reformata Ecclesia Templom Építésére Segedelmet
Kérő Instantiája. 1726. 4.
1730. Sárkány David Historia Universalis Scripta Ultrajecti 1730.
4. Vol. II.
1737. Sárkány David Theologia Naturalis manu Michaelis Kovács
1737. Scripta Patakini. 4.
1746. Sárkány David Philosophia Moralis 1746. 4.
1746. — — Regnorum Europaeorum delineatio 1746. 4.
1523. Laczay István Magyar és Erdély Országot néző Jegyzések,
ab A. 1523—1682. 4.
- Schultens Alb. Origines Hebraeae manu Samualis Szalay
expost superintendentis. 4. Vol. III.
1788. Synopsis Politicae, Commercii, Rei aerae, item Juris
patrii manu Nicolai Nádaskay 1788. Cassoviae. 4.
1770. Szent Györgyi Steph. Professoris Explicatio Philologica
Evangelii S. Matthaei ex I. Episc. ad Timoth. 1770—
1773. 4.
1769. Szent Györgyi Steph. Methodus Homiletica 1769. 4.
1772. Szilágyi Martini Praelectiones zoologicae et Mineralogicae
Joan. Beckmanni. Gottingae 1772. 4.
- — Annotationes et Supplementa ad Holtmanni Philoso-
phiae naturalis Partem II. et. III. 4. Vol. IV.
- Notae ad J. S. Marcovii Jus Publicum. 4.
1667. Szirmay Steph. Baronis. Vitae descriptio ab A. 1667. 4.
Fragmentum.
1667. Synodus Herczegh-Szóllósiensis ejusque Canones. 4.
1709. Csécsy Joan. filii Annotata ad Theologiam ex Praelectio-
nibus Melchioris Leydeckeri, et H. Pontani. Ultrajecti.
1709. 4.
1709. Annotata ad Gramm. Hebr. Jurisprudentiam 1709. 4.
1662. Veni mecum, azaz: Amesi Medulláját magokban foglaló
Magyar Praedikációk, készítette Mártonfalvi György.
1662. 4.

1802. Bessenyci György a Társaságnak eredetéről és Orságlásról. Irta Pusztá Kovácsiban, 1802. Maga tulajdon ajándéka egy hozzá ragasztott levéllel együtt. 4.
1802. Tarimeses Utazása. 1802. 4.
1697. Hexametri Latini in Vietricia contra Turcos Christianorum arma post A. 1697. scripti incerto Autore. 4.
Vienna obsidione liberata. Hexametri Anonymi. 4.
Drama sine pagina titulari et Autoris nomine. NB. pag. 1. haec leguntur: Mars ovile Christi devastaturus Hungariam jubet arma sua ad Petram Ecclesiae ect. 4.
Carmina Paksi-Szathmáriadum maximam partem autographa.
1. Mich. Paksi Szathmáry Theologiae Professoris.
2. Pauli, Philosophiae Professoris.
3. Samuelis in ipso juventutis flore mortui. 4.
Reliquiae Stephani Bányai. Autographa Hist. Literariae. 4.
Halotti Versek Bónis Ferencz Halálára. 4.
1802. Lakodalmi Versek Kazinczy Joseph és Raggalyi Mária Pároknak 1802. Aug. 17. Balajton.
Leonardus Aretinus in vitam et mortem Attilae Regis Ungariae. Codex Kazinczianus 12 tantum paginarum chartaceus, optime conservatus et integer adhuc ineditus.
Judicium de Cometa que apparuit A. D. MCCCC. 68. 22. die mensis Septembris in Civitate Hystropolitana, alias Poseniensi pro Serenissimo Principe et Domino Domino Mathia Dei gracia Hwngarie, Dalmatie, Croacie etc. Rege compositum. Paginae 11. Spissae completae codex etiam chartaceus in 4. et cui nihil deest. Codex itidem Francisci Kazinczy. In 8. et Minoribus formis.
Arabicus precum libellus.
1666. Barta Boldisár Debreczen rövid Kronikája ki jött 1666. leiratott 1696. Hozzája járul Karafa járása.
1652. Catalogi Librorum Sigismundi junioris Rákóczy 1652 mortui.
1710. Catalogus Librorum Stephani Simándy Professoris Patakiensis 1710. mortui.
1705. Cséri Joannis Historia rebellionis Rákóczianae Scripta 1705—1709.
1690. Idea Scholarum Pannonico dacicarum concepta, meditata, depicta per Anonymum 1690.

NB. Catalogus iste, uti mihi A. 1810. Patakini in prima mea Expeditione Diplomatico-Literaria per Franc. Kazinczy promissus fuerat, ita per eundem missus, mihi die 28. Nov. 1812. traditus, tanto pretiosior est, quod ab altero quovis vix tam sincere sperari potuerit. M. G. K. S.«
Ezekben foglalja össze Kovachich a sárospataki Collegium kézíratait; ha jegyzéke, a mi valószínű, hiányos, a kiegészítések szívesen megnyitjuk hasábjainkat.

KÖNYVÉSZETI ADALÉKOK KISS ÁRON EGYHÁZTÖRTÉNELMI MUNKÁJÁBÓL. ¹⁾

A Kovács Albert által szerkesztett »Prot. Theologiai Könyvtár« legújabb (XV.) kötete a XVI. századbeli református zsinatok végzéseit tartalmazza; az összegyűjtő, fordító s magyarázó Kiss Áron szatmári ref. esperes, ugyanaz ki 1875-ben a Geleji Katona István egyházi kánonait, s azzal kapcsolatban a Szatmár-Németiben 1646-ban tartott nemzeti zsinat végzéseit s 1877-ben a Szatmármegyében tartott négy első prot. zsinat végzéseit fordította le az eredeti latin szövegből s adta ki történeti jegyzetekkel kísérve.

Ez újabb kötet az első prot. század zsinati végzései közül a két protestáns felekezet elválásáig minden zsinat végzését, azontúl pedig csak a reformátusokét közli. Az elválás után is szól azonban egy oly zsinatról, mely a két féllel közös volt, t. i. az 1587-ben tartott csepregi zsinatról, mely a két fél még fennmaradt Fertő és Balaton közötti közös egyházkerületének a zsinata volt. E közös egyházkerület 1591. jun. 2., 3. az úrvacsorája felett keletkezett u. n. csepregi szóváltás következtében bomlott fel.

A felvett zsinatok nem voltak mind országos zsinatok, de nem is oly gyűlések, mint a mai egyházkerületi vagy megyeiek, hanem oly főgyűlések, melyek kisebb vagy nagyobb körben de

¹⁾ »A XVI. században tartott magyar református zsinatok végzéseit.« Összeszedte, a latin szövegüket magyarra fordította és tájékoztató jegyzetekkel kísérte Kiss Áron porcsalmi lelkész es szatmári esperes. Budapest 1881 Prot. Egly. 8-r. 735 l.